

Evangelisk-luthersk religion 17.9.2020

Slutgiltiga beskrivningar av goda svar 12.11.2020

Tabellen i denna fil (på sidan 5) är inte nödvändigtvis fullkomligt tillgänglig för till exempel användare av skärmläsningssystem.

Grunderna enligt vilka bedömningen gjorts framkommer i de slutgiltiga beskrivningarna av goda svar. Uppgiften om hur bedömningsgrunderna tillämpats på examinandens provprestation utgörs av de poäng som examinanden fått för sin provprestation, de slutgiltiga beskrivningarna av goda svar och de föreskrifter gällande bedömningen som nämnden gett i sina föreskrifter och anvisningar. De slutgiltiga beskrivningarna av goda svar innehåller och beskriver inte nödvändigtvis alla godkända svarsalternativ eller alla godkända detaljer i ett godkänt svar. Eventuella bedömningsmarkeringar i provprestationerna anses vara jämfällbara med anteckningar och sålunda ger de, eller avsaknaden av markeringar, inte direkta uppgifter om hur bedömningsgrunderna tillämpats på provprestationen.

Religionsundervisningens centrala uppgift är att stödja den studerandes allmänbildning i fråga om religioner och livsåskådningar. I den evangelisk-lutherska religionsundervisningen gör man sig förtrogen med lutherdomen och andra former av kristendom, övriga religioner samt religion och religionslöshet som fenomen. Man granskar religionerna som en del av kulturen, kulturtraditionen och samhället samt individens och samfundets liv.

Provet i religion innefattar nio uppgifter, av vilka examinanden bör besvara fem. Provet omfattar två delar. Del I består av sex uppgifter. Varje uppgift ger 0–20 poäng. Del II består av tre uppgifter som ger 0–30 poäng per uppgift. Av uppgifterna i del I kan man besvara tre, fyra eller fem, av uppgifterna i del II högst två. Det maximala antalet poäng i provet är 120. För att nå detta poängantal måste examinanden besvara tre uppgifter i del I och två uppgifter i del II.

Provet innehåller uppgifter av olika karaktär och svårighetsgrad. En del av uppgifterna förutsätter ett koncentrerat och kort svar, en del att man behärskar stora ämnesområden och svarar i essäform. Uppgifterna kan innehålla material som texter, bilder, videor, kartor, diagram, figurer och statistik. Innehållet i materialet bör utnyttjas, tillämpas och bedömas på ett sakligt sätt. Om en uppgift har material bör man i regel hänvisa till det i svaret. Uppgifterna kan innehålla begränsningar då det gäller teckenmängd. I det här fallet är det fråga om den rekommenderade maximilängden för svaret. Då sänks inte poängen för svaret om teckenmängden underskrids, ifall sakinnehållet är tillräckligt och framställningen tydlig. En stor

överskridning av teckenmängden sänker poängen på det sätt som för varje uppgift anges i beskrivningarna av goda svar.

I provet i religion bedöms examinandens faktakunskaper, hantering av informationen och framställningssätt. I fråga om faktakunskaper bedöms examinandens kännedom om sakinnehållet i lärokursen i religion och den centrala begreppsapparaten som berör religioner och livsåskådningar. I svaren bedöms också hur innehållet i svaret motsvarar uppgiften och hur väl avgränsat svaret är. I alla uppgifter är utgångspunkten för bedömningen att svaret motsvarar uppgiften. Om uppgiften förutsätter till exempel jämförelse, fästs också vikt vid det i bedömningen. En stor faktamängd är inte till fördel om fakta är oväsentliga för uppgiften. Sakfel och en felaktig användning av begrepp sänker poängen.

I fråga om hanteringen av informationen bedöms examinandens förmåga att presentera, analysera, utvärdera och tillämpa kunskap om religioner och livsåskådningar. Uppmärksamhet fästs särskilt vid hur övertygande de framförda synpunkterna är, hur de motiveras och hur ämnet problematiseras. Ett lyckat svar visar att examinanden självständigt behärskar sin kunskap om religioner och livsåskådningar och kan utveckla den utifrån tidigare erhållna fakta och behandla religionsfrågor på ett analytiskt sätt ur många olika synvinklar. Dessutom är fakta, motiverade ställningstaganden och åsikter klart avskilda från varandra.

I fråga om framställningssättet bedöms svarets konsekvens, helhet och stilistiska smidighet. Flytande och vårdad svensk sakprosa värderas i svaret. Uppreppningar och ett otydligt eller oredigt framställningssätt sänker poängen.

I fråga om faktakunskaper presenteras de mer detaljerade kriterierna separat för de olika uppgifterna. Beskrivningen av goda svar är inriktad på två nivåer: ett gott svar, som motsvarar cirka 50 procent av hela poängtalet, och ett berömligt svar, som avser cirka 80 procent av poängtalet. I uppgifter med många delar fastställs poängen separat för de olika delarna, ifall inte annat sägs i uppgiften. Ifall uppgiften består av ovanligt många delar ges särskilda direktiv för poängsättningen. När det gäller omfattande essäuppgifter är beskrivningarna av ett gott svar alltid endast riktgivande. De innehåller i första hand element som är centrala i gymnasiestudierna, men utöver dem kan examinandernas svar innehålla andra väsentliga aspekter.

Allmänt taget är ytterligheterna i fråga om faktakunskaper svar som över huvud taget inte innehåller fakta och begrepp som är väsentliga för ämnesområdet, och svar som visar en utmärkt behärskning av ämnesområdet. Utmärkande för det sistnämnda är till exempel att de begrepp som är väsentliga för

ämnesområdet har använts på ett sakkunnigt och naturligt sätt och att de fakta som presenteras i svaret är mångsidiga och precisa. Mellan dessa ytterligheter ligger ett så kallat gott svar, som innehåller en del väsentliga aspekter på ämnesområdet och där användningen och definitionen av begreppen i huvudsak är sakliga. Ett sådant svar kan också innehålla enstaka sakfel.

I allmänhet följer faktakunskaperna, hanteringen av informationen och framställningssättet varandra åt, eftersom gestaltning av fakta som är väsentliga för helheten, användning av relevanta begrepp, konsekvens i argumentationen och stilistisk smidighet hör ihop. Nedan ges allmänna riktlinjer som åskådliggör olika faktorer som bör beaktas vid bedömningen av i första hand hanteringen av informationen och framställningssättet.

De svaga svaren är stilistiskt oklara, ostrukturerade och besvarar uppgiften endast delvis eller inte alls. I sådana svar utnyttjar man inte materialet och framförda synpunkter motiveras inte vederhäftigt. Sådana svar ger i regel under en fjärdedel av hela poängtalet.

Under hälften av hela poängtalet ger också sådana svar som presenterar ett eller flera fakta och begrepp som är väsentliga för ämnet men som är ostrukturerade och stilistiskt oklara. Sådana svar kan också innehålla upprepningar, överdrifter, ohållbara motiveringar och uppräknings.

Ett gott svar motsvarar i bedömningen cirka hälften av hela poängtalet. Ett sådant svar besvarar i huvudsak uppgiften och innehåller flera väsentliga fakta och synpunkter på ämnet. Examinanden har åtminstone till vissa delar utnyttjat det material som hör till uppgiften och svaret innehåller tillämpning och utveckling av fakta. Svaret visar en strävan att strukturera och motivera. Svaret kan ändå delvis vara ostrukturerat och uppräknande och motiveringarna kan vara ytliga.

Ett berömligt svar motsvarar cirka 80 procent av hela poängtalet. I ett sådant svar har examinandens lyckats skapa en konsekvent helhet av flera fakta och synpunkter som är väsentliga för ämnet. Svaret motsvarar uppgiften och språket är vårdat. De motiveringar som framförs är tydliga och mångsidiga och fakta tillämpas och analyseras trovärdigt.

Svar som når de allra högsta poängen utmärks utöver de nämnda aspekterna av en djup förståelse av ämnesområdet och en förmåga att sätta in fakta i större sammanhang. Examinanden har utnyttjat material som hör till uppgiften på ett insiktsfullt sätt och relaterat olika delar av materialet till varandra. Svaren utgör

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA
STUDENTEXAMENSNÄMNDEN

välunderbyggda helheter stödda av argumentation. De kan också innehålla fyndiga och överraskande synpunkter och öppningar mot alternativa sätt att närma sig problemet.

Bedömning av studentexamensprovet i religion

Poängtal	under 25 %	25–50 %	50 %, gott svar	80 %, berömligt svar	över 80 %
Faktakunskaper: Det som bedöms är kunskap om faktainnehållet enligt läroplanen, korrekt och precis användning av begrepp, överensstämmelse mellan innehåll och uppgift samt avgränsning av svaret.	Svaret innehåller väldigt lite eller ingen för ämnesområdet relevant kunskap och väldigt få eller inga för ämnesområdet relevanta begrepp.	Ett eller flera för ämnesområdet relevanta fakta och begrepp presenteras i svaret.	Svaret innehåller flera för ämnesområdet relevanta fakta, användningen och definitionerna av begrepp är huvudsakligen korrekta. Svaret kan innehålla enstaka faktafel (noggrannare kriterier för enskilda uppgifter ges i beskrivningen av goda svar).	Svaret visar berömliga insikter i ämnesområdet; begrepp används sakkunnigt och naturligt, och de kunskaper som presenteras i svaret är mångsidiga och exakta (noggrannare kriterier för enskilda uppgifter ges i beskrivningen av goda svar).	Svaret visar en djuplodande förståelse av ämnesområdet och en förmåga att koppla kunskapen till vidare sammanhang.
Hantering och presentation av kunskap: Examinandens förmåga att presentera, analysera, utvärdera och tillämpa kunskap bedöms. Presentationen bedöms med tanke på svarets följdriktighet, enhetlighet och stilistiska smidighet.	Svaret är stilistiskt osammanhängande och ostrukturerat. Det motsvarar endast delvis eller inte alls uppgiften. Uppgiftens material har inte utnyttjats och de framlagda ståndpunkterna har inte motiverats adekvat.	Svaret är ostrukturerat och stilistiskt osammanhängande. Det kan innehålla upprepningar, överdrifter och icke-trovärdiga motiveringar och vara katalogartat.	Svaret motsvarar huvudsakligen uppgiften. I svaret presenteras flera för ämnesområdet relevanta fakta och synpunkter. Uppgiftens material har utnyttjats till vissa delar och svaret visar tecken på tillämpning och utveckling av kunskap. Det finns en strävan efter en följdriktig struktur och motiveringar, men svaret kan ställvis vara ostrukturerat och katalogartat. Motiveringarna kan vara rätt ytliga.	Flera för uppgiften relevanta fakta och synpunkter har kopplats ihop till en följdriktig helhet. Svaret motsvarar uppgiften och är vårdat till sitt språk. De framlagda motiveringarna är tydliga och mångsidiga. Kunskapen tillämpas och utvecklas på ett trovärdigt sätt.	De olika materialen för uppgiften har utnyttjats på ett insiktsfullt sätt och har ställts i relation till varandra. Motiveringarna är övertygande och väl argumenterade. Svaret kan innehålla sinnrika synpunkter och öppningar till alternativa angreppsvinklar.

Del I: 20-poängsuppgifter

1. Påståenden om religioner (20 p.)

Begrepp i religionsforskningen

1.1. Med synkretism avses ett pluralistiskt samhälle där olika religioner lever sida vid sida. (1 p.)

(flervalssvar)

- Rätt (-1 p.)
- Fel (1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

1.2. Sekularisering innebär att bli förvärldsligad, alltså att religionens betydelse minskar. (1 p.) (flervalssvar)

- Rätt (1 p.)
- Fel (-1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

1.3. Med en myt avser man i religionsforskningen vilken berättelse som helst som inte är sann. (1 p.)

(flervalssvar)

- Rätt (-1 p.)
- Fel (1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

1.4. Till negativ religionsfrihet hör rätten att låta bli att utöva religion. (1 p.) (flervalssvar)

- Rätt (1 p.)
- Fel (-1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

1.5. Tabu är motsatsen till helighet. (1 p.) (flervalssvar)

- Rätt (-1 p.)
- Fel (1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

Religionernas etik

1.6. De tio budorden är viktiga regler i judendomen. (1 p.) (flervalssvar)

- Rätt (1 p.)
- Fel (-1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

1.7. Att betala allmosenkatt är en religiös plikt i islam. (1 p.) (flervalssvar)

- Rätt (1 p.)
- Fel (-1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

1.8. I taoismen regleras relationerna mellan människor av de så kallade fem relationerna. (1 p.) (flervalssvar)

- Rätt (-1 p.)
- Fel (1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

1.9. Jainismen lär att högakta allt levande. (1 p.) (flervalssvar)

- Rätt (1 p.)
- Fel (-1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

1.10. I den lutherska etiken betonas förnuftets och samvetets roll då man gör etiska val. (1 p.) (flervalssvar)

- Rätt (1 p.)
- Fel (-1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

Nya religiösa rörelser

1.11. Teosofin är en religiös rörelse som uppstod på 1800-talet och som har fått intryck av Indiens religioner. (1 p.) (flervalssvar)

- Rätt (1 p.)
- Fel (-1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

1.12. Bahá'í-religionens bakgrund ligger i den islamiska traditionen. (1 p.) (flervalssvar)

- Rätt (1 p.)
- Fel (-1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

1.13. Enighetskyrkan, alltså Moonrörelsen, har i sina läror inslag från flera olika världsreligioner. (1 p.) (flervalssvar)

- Rätt (1 p.)
- Fel (-1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

1.14. Rastafarismen baserar sig på buddismen och afrikanska naturreligioner. (1 p.) (flervalssvar)

- Rätt (-1 p.)
- Fel (1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

1.15. Scientologins grundare är den amerikanska science fiction-författaren L. Ron Hubbard. (1 p.) (flervalssvar)

- Rätt (1 p.)
- Fel (-1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

Kyrkokunskap

1.16. Den katolska kyrkan är till anhängarantalet det största kristna kyrkosamfundet. (1 p.) (flervalssvar)

- Rätt (1 p.)
- Fel (-1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

1.17. Den ortodoxa kyrkans världsvida ledare är patriarken i Moskva. (1 p.) (flervalssvar)

- Rätt (-1 p.)
- Fel (1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

1.18. Reformation innebär att drag från olika religioner blandas. (1 p.) (flervalssvar)

- Rätt (-1 p.)
- Fel (1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

1.19. Den kristna mystiken strävar efter att förklara religionen rationellt. (1 p.) (flervalssvar)

- Rätt (-1 p.)
- Fel (1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

1.20. I Finlands evangelisk-lutherska kyrka har inga kvinnor innehaft biskopsämbetet. (1 p.) (flervalssvar)

- Rätt (-1 p.)
- Fel (1 p.)
- Jag svarar inte (0 p.)

2. Religiösa bilder (20 p.)

Uppgiften består av fyra delar som bedöms separat. För varje del kan man få högst 5 poäng. I svaren bedöms om examinanden kan koppla bilderna till rätt religion samt hur strukturerat och exakt hen redogör för betydelsen hos den centrala gestalten i ifrågavarande religion. Att koppla bilden till rätt religion ger en poäng och att namnge gestalten på bilden ger en poäng. Redogörelsen för gestaltens betydelse ger högst tre poäng (1 p./relevant uppgift). Svarets längd i respektive del är högst 500 tecken. Om den föreskrivna längden överskrids med mer än 100 tecken minskar det poängantalet med två poäng.

2.1. (5 p.)

Bilden hänför sig till hinduismen. Den föreställer Ganesha. Ganesha avbildas med elefanthuvud, människokropp och oftast med fyra händer (se bilden) och är en av hinduismens mest populära och mest dyrkade gudar överallt i Indien. Han är visdomens och den goda lyckans gud. Till Ganesha vänder man sig då man inleder någonting nytt och till exempel förbereder sig för en resa eller för prov i skolan. Enligt den hinduiska mytologin är Ganesha son till två gudar, Shiva och Parvati. I svaret kan också nämnas annat som beskriver Ganeshas betydelse.

2.2. (5 p.)

Bilden hänför sig till buddhismen. Bilden föreställer Gautama Buddha. Siddhartha Gautama kom till insikt om och utformade buddhismens centrala läror. Buddhismen har uppstått utgående från hans lärdomar. Siddhartha Gautama sägs ha nått upplysning då han mediterade vid foten av ett bodhiträd (se bilden) och blev då upplyst, alltså buddha. Efter att ha blivit upplyst undervisade Gautama Buddha under årtionden andra om de insikter han hade gjort, till exempel om hur det är möjligt att bli fri från livets kretslopp. Gautama Buddha fungerar som en förebild för buddhisterna. I svaret kan också nämnas annat som beskriver Gautama Buddhas betydelse.

2.3. (5 p.)

Bilden hänför sig till kristendomen. Den föreställer Jungfru Maria. Jungfru Maria var mor till Jesus. Enligt evangelierna i Nya testamentet blev Maria som jungfru havande av den Heliga Anden och födde Guds son, Jesus. Jungfru Maria är mycket uppskattad i kristendomen. I den ortodoxa och den katolska kyrkan högaktas hon som en viktig helig eller ett helgon. Jungfru Maria avbildas ofta i en blå mantel, såsom också på den ortodoxa ikonerna på bilden. I svaret kan också nämnas annat som beskriver Jungfru Marias betydelse.

Man kan också på goda grunder hänföra Jungfru Maria till islam, eftersom också Koranen berättar om henne. Ifall svaret utgår från den här observationen krävs i alla fall för fulla poäng ett omnämnande av att bilden i materialet representerar den kristna (ortodoxa) traditionen.

2.4. (5 p.)

Bilden hänför sig till shinto (shintoismen). Den föreställer Amaterasu Ōmikami. Amaterasu är solgudinnan. Enligt den shintoistiska mytologin härstammar Japans kejsare från Amaterasu. Den viktigaste helgedomen i Japans statsshinto ligger i Ise och är tillägnad Amaterasu Ōmikami. Amaterasu är förknippad med myten om hur gudinnan flydde och gömde sig i en grotta, dit hon tog med sig solljuset. Amaterasu lockades ut ur grottan med dans, skratt och en spegel, i vilken hon såg sin egen bild. I svaret kan också nämnas annat som beskriver Amaterasu Ōmikamis betydelse.

3. Jämförelse av religiösa sedvänjor (20 p.)

I svaret bedöms hur ingående och mångsidigt examinandens jämför den läromässiga och rituella betydelsen av följande tidpunkter och de seder som anknyter till dem: sabbaten i judendomen, söndagen i kristendomen och fredagen i islam.

I ett gott svar (10 p.) jämför examinandens ur minst två olika synvinklar hur tidpunkterna i fråga firas. I svaret ingår observationer från alla tre religionerna.

I ett berömligt svar (16 p.) jämför examinandens ingående och mångsidigt hur tidpunkterna i fråga firas inom judendomen, kristendomen och islam. För att få berömliga poäng ska examinandens jämföra både läromässiga och rituella dimensioner. Det är förtjänstfullt att lyfta fram mångfalden inom religionerna.

Examinanden kan jämföra tidpunkterna i fråga ur exempelvis följande synvinklar:

- De religiösa berättelserna: Sabbatsfirandet baserar sig på berättelserna i Toran (skapelsen, frigörelsen från träldomen i Egypten, laggivningen). Söndagen är dagen då Jesus uppstod. Man drar sig till minnes Bibelns berättelser i ritualerna på sabbaten och söndagen. En av surorna i Koranen är Fredagens sura, där det föreskrivs om att fira fredagsbönen.
- Vilodagen: Både sabbaten och söndagen firas som vilodag föreskriven av Gud. Firandet av sabbaten och söndagen baserar sig (delvis) på Bibelns skapelseberättelse, enligt vilken Gud vilade på den sjunde dagen. I synnerhet i judendomen men också i kristendomen har det traditionellt varit förbjudet att arbeta på vilodagen. Sabbaten ses som en av de viktigaste högtiderna inom judendomen. Fredagen är inte en vilodag för muslimerna. Enligt islams lära behöver Gud inte vila.
- Tidpunkten: Sabbaten inleds vid solnedgången på fredag och avslutas vid solnedgången på lördag kväll. Söndagen i kristendomen och fredagen i islam börjar och slutar vid midnatt.

- Sammankomster i helgedomen: Till alla tre tidpunkter hör en eller flera samlingar i helgedomen. För muslimerna betyder fredagen ofta att man samlas i moskén. Fredagens gemensamma bön vid middagstid är för männen en religiös plikt, för kvinnorna är den frivillig. Under sabbaten kan det förekomma flera gudstjänster. För de kristna är söndagens gudstjänst veckans viktigaste sammankomst, och i många kristna kyrkosamfund är söndagens gudstjänst en nattvardsgudstjänst.
- Måltider: Sabbatsmåltiden har en central roll i firandet av sabbaten. I den tidiga kristendomen var en gemensam måltid en betydande del av söndagens gudstjänst. Numera kan de kristna äta tillsammans i församlingens lokaler eller festligare än vanligt inom familjen.
- Religionernas inre mångfald: Den läromässiga och rituella betydelsen av tidpunkterna i fråga varierar inom respektive religion. De ortodoxa judarna – och i synnerhet de ultraortodoxa – betonar mer än andra riktningar att de detaljerade reglerna som gäller sabbaten ska följas exakt. Av de kristna rörelserna firar sjundedagsadventisterna helgdag på sabbaten, från solnedgången på fredag till solnedgången på lördag.

4. Två ritualer (20 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms separat. För vardera delen kan man få högst 10 poäng. I svaren bedöms om examinanden kan anknyta de ritualer som syns på videon till rätt religion samt hur strukturerat och exakt hen analyserar ritualens innehåll och dess gång.

4.1. (10 p.)

Videon 4. A hänför sig till shinto (shintoismen). Det är fråga om ett besök i helgedomen, där man offerar till en kami. Personen som syns på videon är lekman, och det är fråga om en rit som utförs ensam. På videon går personen först genom torii-portarna till helgedomen. Torii-portarna skiljer helgedomens område från området omkring. Därefter utför personen den rituella reningen genom att skölja händerna och munnen enligt ett visst mönster. Så går hen fram till den egentliga helgedomen. Vid sidorna av den syns statyer av rävar, som representerar kami Inari. Framför helgedomen stillar sig personen och bugar sig, tar fram en slant, kastar den i ett skrin inne i helgedomen som en offergåva till kamin, väcker kamins uppmärksamhet genom att ringa i klockor, bugar sig på nytt, klappar två gånger i händerna och bugar sig än en gång. Därefter avlägsnar sig personen från platsen. I ritualen är det fråga om att visa tacksamhet eller be kamin om beskydd.

I ett gott svar (5 p.) anknyter examinanden videon till shinto och beskriver kortfattat det rituella renandet och givandet av en offergåva.

I ett berömligt svar (8 p.) anknyter examinanden videon till shinto och analyserar ritualens innehåll på ett strukturerat och exakt sätt och med korrekta begrepp.

Ifall examinanden anknyter videon till fel religion, men förtjänstfullt och exakt analyserar ritualens innehåll och använder korrekta begrepp, kan hen få högst 4 poäng.

4.2. (10 p.)

Videon 4. B hänför sig till hinduismen. Det är fråga om puja, en ritual av gudsdyrkan (i det här fallet riktad till Lakshmi) som utförs vid hemaltaret. Ritualen representerar bhakti-traditionen, alltså from dyrkan, där också lekmännen utför riter av dyrkan. Puja betyder att visa högaktning. I ritualens första skede sköter kvinnan om gudsstatyn samt tillreder och överlämnar offergåvor (prasad). Som offer används bland annat vatten, blommor, frukt, sötsaker, mat och rökelse. I ritualens andra skede utför mannen arati. Framför gudsstatyn rör han en oljelampa, som man tänker sig att guden välsignar. Lågan är förknippad med uppfattningen om ett möte mellan människan och gudomligheten. Till ritualen hör darshan, ett ömsesidigt seende: den som utför ritualen ser guden och guden ser tillbaka.

I ett gott svar (5 p.) anknyter examinanden videon till hinduismen och beskriver kortfattat det givandet av offergåva och eldens roll i ritualen.

I ett berömligt svar (8 p.) anknyter examinanden videon till hinduismen och analyserar ritualens innehåll på ett strukturerat och exakt sätt och med korrekta begrepp.

Ifall examinanden anknyter videon till fel religion, men förtjänstfullt och exakt analyserar ritualens innehåll och förlopp samt använder korrekta begrepp, kan hen få högst 4 poäng.

5. Kopimismen (20 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt examinanden utifrån textutdraget 5. A analyserar vilka typiska drag av religion som ingår i kopimismen och vilka drag hos kopimismen som skiljer den från traditionella religioner.

I ett gott svar (10 p.) redogör examinanden för minst två drag hos kopimismen som är typiska för religion. Dessutom diskuterar hen ur minst två motiverade synvinklar hur kopimismen skiljer sig från traditionella religioner.

I ett berömligt svar (16 p.) analyserar examinanden mångsidigt de drag hos kopimismen som är typiska för religion och diskuterar ingående hur kopimismen skiljer sig från traditionella religioner. I svaret ingår diskussion kring vad som är religion och hurdana de så kallade traditionella religionerna är. Det är särskilt förtjänstfullt att lyfta fram att materialet inte nödvändigtvis tar upp alla drag av religiös rörelse som hör till kopimismen och att rörelsen också kan ha andra drag som är typiska för religion än de som nämns i texten.

Typiska drag av religion som hör till kopimismen:

- en världsbild, kosmologi, uppfattning om världsalltet
- definiering av etiska principer (betoning av frihet, pluralism, delande, integritet och att hjälpa andra)
- moraluppfattningar, en moralisk kompass
- en uppfattning om det heliga, tanken att en viss verksamhet är helig och hur det påverkar verksamheten i fråga (delning, bearbetning och utvidgning av information som heliga handlingar)
- kopimismens uppkomst kopplad till en viss samhällssituation
- definiering av vissa principer (kreativitet, kopiering, samarbete och kvalitet)
- dyrkan och ritualer (kopieringsritualer)
- gemenskap (gemensamma kopieringsritualer).

Med traditionella religioner syftar man till exempel på de stora världsreligionerna eller naturreligioner.

Kopimismen skiljer sig från de flesta av dem på exempelvis följande sätt:

- kopimismen är som religion ny, och i den betonas inte religionens historia och tradition
- en gud eller begreppet gudomlighet saknas, likaså en tro på det övernaturliga
- religiösa myter saknas
- en samling av heliga skrifter saknas.

Av texten som utgör material framgår till exempel inte om man till kopimismen anknyter symboler, heliga föremål och platser eller religiösa institutioner.

6. Tweet från en riksdagsledamot (20 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt och strukturerat examinanden analyserar materialet 6. A utgående från den lutherska läran och luthersk etik.

I ett gott svar (10 p.) för examinandan fram minst tre relevanta synpunkter. I svaret beaktas att det inom den lutherska tron förekommer olika ståndpunkter kring hur man utgående från den kristna läran bör förhålla sig till sexual- och könsminoriteter.

I ett berömligt svar (16 p.) analyserar examinandan tweeten mångsidigt och strukturerat. Hen för fram flera olika synpunkter. Examinanden fäster uppmärksamhet vid motsättningen mellan verksamheten i Finlands evangelisk-lutherska kyrka (deltagande i Pride-evenemanget) och den åsikt riksdagsledamot Räsänen för fram i sin tweet och ger den en bakgrund genom att diskutera luthersk lära och etik. Examinanden visar att hen förstår att man utifrån en lutheransk tradition kan komma fram till olika uppfattningar.

I svaret kan ingå till exempel följande synpunkter:

- Bibeln är den kristna trons och lutherska kyrkans heliga skrift och grunden för läran.
- Bibeln kan tolkas på många sätt, bl.a. allegoriskt, fundamentalistiskt och frälsningshistoriskt.
- I den lutherska läran är det frälsningshistoriska, alltså kristocentriska, läsesättet det relevanta.
- Enligt den kristna skapelseläran är varje människa skapad till Guds avbild och är därför unik och värdefull. Människans värde är inte bundet till hennes kön eller sexualitet.
- Enligt den lutherska läran är människan underställd arvssynden och benägen att göra synd.
- Liksom mer allmänt inom kristendomen, finns i den lutherska kyrkan olika ståndpunkter kring huruvida Bibeln talar om homosexualitet i den bemärkelse som vetenskapen i dag förstår den.
- I kristen etik har kärleken till nästan en central roll (exempel är den gyllene regeln och det dubbla kärleksbudet).
- I den lutherska läran har man också ofta betonat den naturliga morallagen, enligt vilken varje människa, oberoende av hennes religiösa inriktning, har en uppfattning om gott och ont.
- I den lutherska läran har man ofta framhåvt användandet av samvete och förnuft i etiska frågor.
- I etiska frågor kan man också tillämpa Luthers tvåregementslära, läran om det andliga och det världsliga.
- Päivi Räsänens bakgrund finns i den femte väckelsen (Folkmissionen), där man betonar Bibelns auktoritet och en detaljerad läsning av Bibeln som etisk riktlinje. Det är särskilt förtjänstfullt att lägga märke till att Päivi Räsänen i sin tweet inte använder den nyaste bibelöversättningen (den finska från 1992, i uppgiftsmaterialet citeras den svenska översättningen från 2000), utan en äldre översättning (den finska från 1938 i uppgiftsmaterialet citeras den svenska översättningen från 1917).

Del II: 30-poängsuppgifter

7. Befolkningsandel som står utanför religiösa samfund och religionslöshet i Finland (30 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms separat.

7.1. (10 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinandens utgående från material 7. A och 7. B analyserar hur stor andel av befolkningen som står utanför religionssamfunden.

I ett gott svar (5 p.) redogör examinandens för minst två väsentliga iakttagelser ur vardera statistiken i materialet. I svaret finns inga betydande fel i tolkningen av statistiken.

I ett berömligt svar (8 p.) analyserar examinandens utgående från statistiken exakt och mångsidigt fenomenet att inte höra till något religionssamfund. I svaret nämns hur stor andel av befolkningen som står utanför religionssamfunden och noteras att andelen under årtiondenas gång har vuxit i alla åldersgrupper. Dessutom analyseras strukturerat fenomenet att inte höra till något religionssamfund i olika åldersgrupper. Det är förtjänstfullt att insiktsfullt diskutera orsakerna bakom statistiken, men det är inte en förutsättning ens för de högsta poängen.

I svaret är följande synpunkter centrala:

- De som står utanför religionssamfunden (i civilregistret eller okänd) utgjorde år 2019 28,5 procent av befolkningen (mer än 1,5 miljoner).
- Andelen av Finlands befolkning som står utanför religionssamfunden har mer än tiodubblats under perioden 1950–2019.
- Andelen som står utanför religionssamfunden har under 2000-talet vuxit i alla åldersgrupper.
- Andelen som står utanför religionssamfunden är störst i åldersgruppen 30–39 år (ca 40 procent).
- Andelen som står utanför religionssamfunden är minst i åldersgrupperna över 70 år (ca 14 procent) och 0–19 år (ca 18 procent).

7.2. (20 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt och insiktsfullt examinandens analyserar definitionen av religionslöshet och utmaningar kring den.

I ett gott svar (10 p.) diskuterar examinanden minst två utmaningar med att definiera religionslöshet och presenterar en syn på hur religionslöshet borde definieras.

I ett berömligt svar (16 p.) analyserar examinanden mångsidigt och insiktsfullt utmaningar med att definiera religionslöshet och framför en motiverad syn på hur religionslöshet borde definieras. Examinanden visar att hen förstår att religionslöshet kan definieras på olika sätt och att olika definitioner till en del medför olika utmaningar. Svaret utnyttjar insiktsfullt det material som hör till uppgiften.

I svaret kan ingå exempelvis följande synpunkter:

- Religionslöshet kan definieras på olika sätt. I definitionen kan till exempel betonas att man står utanför religionssamfunden, att man inte utövar religion, att man saknar religiösa uppfattningar eller att man subjektivt identifierar sig som religionslös.
- Att man står utanför religionssamfunden innebär inte nödvändigtvis att man är religionslös. Många religiösa grupperingar har inte registrerat sig som religionssamfund, utan kan till exempel verka som föreningar. En del av dem som betraktar sig som religiösa hör inte till något religiöst samfund. I synnerhet bland dem som flyttat till Finland är den andel som hör till ett registrerat religionssamfund relativt liten. Till gruppen som står utanför religionssamfunden hör också sådana till vilkas religiositet hör element från många olika religionstraditioner.
- Också den som hör till ett religionssamfund kan vara religionslös. Det kan finnas andra orsaker att höra till ett religionssamfund än en religiös övertygelse.
- Undersökningar visar att en del av dem som definierar sig som religionslösa också kan ha någon annan livsåskådningsidentitet. De kan anse sig vara till exempel kristna, lutheraner eller andligt inriktade.
- Det är inte alltid lätt att skilja religion och kulturbakgrund från varandra. En del människor klassificerar sig till exempel som både kristna och ateister. Å andra sidan betraktas de som flyttat från islamiska länder till Finland ofta som muslimer, även om de inte skulle vara religiöst inriktade.
- Många åskådningar och inriktningar som betraktas som profana har i religionsvetenskapen undersökts som religionsliknande fenomen, vilket bidrar till att göra det svårare att definiera religionslöshet.

8. Religiösa berättelser (30 p.)

Uppgiften består av tre delar som bedöms separat. I deluppgifterna 8.1. och 8.2. är svarets maximala längd 500 tecken. Om den angivna längden överskrids med mer än 100 tecken sänks poängen med två poäng.

8.1. (5 p.)

I svaret bedöms hur väl examinanden känner igen heliga berättelser i olika religioner. Att nämna rätt religion ger en poäng och att nämna rätt verk ger två poäng. För motiveringen kan man få högst två poäng (1 p./relevant uppgift).

Material 8. A hör till kristendomen. Det är fråga om ett stycke ur de kristnas Bibel/Nya testamentet/Lukas evangelium (Luk. 2:1–20). Svaret kan motiveras till exempel så här: I berättelsen hänvisas till att det barn som fötts är Kristus, Messias och Herren. Till barnets födelse hänvisas med orden "bud om en stor glädje" (= evangelium). Enligt Lukas evangelium föddes barnet i Betlehem. Barnet som ligger i krubban förekommer bland annat i den kristna konsten. Berättelsen läses bland annat i Finlands evangelisk-lutherska kyrkas andakt på julaftonen.

I material 8. A och 8. B finns gemensamma drag som inte ensamma visar till vilken religion eller helig bok berättelsen hör. Med att nämna endast dessa drag kan man inte få fulla poäng för uppgiften.

8.2. (5 p.)

I svaret bedöms hur väl examinanden känner igen heliga berättelser i olika religioner. Att nämna rätt religion ger en poäng och att nämna rätt verk ger två poäng. För motiveringen kan man få högst två poäng (1 p./relevant uppgift).

Material 8. B hör till islam. Det är fråga om ett stycke ur Koranen/Marias sura (Marias sura 16–40). Svaret kan motiveras till exempel så här: Till Jesus hänvisas med ordet profet. I berättelsen förnekas att Jesus är Guds son. Enligt Marias sura föddes Jesus "i en avlägsen trakt" och talade som nyfödd. Till Gud hänvisas med namnet den Nåderike. Med orden "denna Skrift" hänvisas i texten till Guds uppenbarelse, i fråga om både Jesus och Muhammed (Evangeliet/Koranen).

I material 8. A och 8. B finns gemensamma drag som inte ensamma visar till vilken religion eller helig bok berättelsen hör. Med att nämna endast dessa drag kan man inte få fulla poäng för uppgiften.

8.3. (20 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt och strukturerat examinanden jämför betydelsen och tolkningen av textutdragen och de händelser de beskriver i kristendomen och islam.

I ett gott svar (10 p.) jämför examinanden ur två synvinklar betydelsen och tolkningen av textutdragen och de händelser de beskriver i kristendomen och islam. Examinanden för fram att Jesu roll förstås på olika sätt i kristendomen och islam.

I ett berömligt svar (16 p.) jämför examinanden strukturerat ur flera synvinklar betydelsen och tolkningen av textutdragen och de händelser de beskriver i kristendomen och islam.

Examinanden kan jämföra betydelsen och tolkningen av textutdragen och de händelser de beskriver ur till exempel följande synvinklar:

- Jesus är kristendomens mest centrala person, Gud född till människa, som Gamla testamentets profeter spådde om. I islam är Jesus en profet i en kedja av profeter, den sista profeten före Muhammed. I Marias sura kommer Jesu vishet fram redan då han är spädbarn.
- Jesu jungfruliga födsel nämns i Marias sura, men den är inte grunden för att Jesus är Guds son, såsom i kristendomen.
- Enligt Lukas evangelium är Jesus av Davids släkt och hans far är Josef. Judarna väntade sig att messias skulle födas i Davids släkt. Koranen visar inget intresse för Jesu släkt från faderns sida.
- Som föderska av Guds son har Maria en särskild ställning i kristendomen. I synnerhet i den katolska och den ortodoxa kyrkan ber man till Maria som helgon eller helig. Maria är den enda kvinnan som har fått en hel sura i Koranen namngiven efter sig.
- Om Jesu födsel och barndom berättas endast lite i Bibeln, och därför är Lukas evangelium en viktig källa. Ur islams perspektiv kullkastar Koranen inte den förkunnelse som getts till de kristna, utan rättar den. Marias sura kan betraktas som ett exempel på detta.
- Berättelsen om Jesu födsel brukar man läsa vid jul i hemmen och vid gudstjänsterna. De personer, föremål och platser som uppträder i berättelsen syns till exempel i juldekorationer. I kristendomen är julen en av kyrkoårets viktigaste fester. Marias sura har ingen central ställning i de islamska festerna eller ritualerna.

9. Förföljelse som riktas mot religioner (30 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms separat.

9.1. (20 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinandens analyserar orsaker till och former av förföljelse som i dagens värld riktas mot religioner och deras utövare.

I ett gott svar (10 p.) redogör examinandens för minst tre orsaker till förföljelse och beskriver minst tre former av förföljelse. För ett gott svar räcker det med en strukturerad behandling av exemplen judendomen och kristendomen som nämns i materialet; det räcker inte med att endast nämna exempel.

I ett berömligt svar (16 p.) analyserar examinandens strukturerat och mångsidigt orsaker till och former av förföljelse. I ett berömligt svar förutsätts exempel också från andra religioner än judendom och kristendom, som behandlas i materialet, eller alternativt en förtjänstfull behandling av förföljelse som gäller judar och kristna med hjälp av också andra exempel än de som nämns i materialet. Beträffande formerna av förföljelse förutsätts svaret koncentrera sig på nutid, men i behandlingen av orsakerna förutsätts också ett historiskt perspektiv.

Orsaker till förföljelse är till exempel följande:

- främlingshat som också riktar sig mot religiösa minoriteter (t.ex. starkare fientlighet mot muslimer i många av Europas länder som en följd av den ökade invandringen)
- etnisk förföljelse riktad mot en grupp som till sin religion är i minoritetsställning (t.ex. förföljelsen av rohingya i Myanmar och förföljelsen av judar kan granskas ur den här synvinkeln)
- orsaker som har att göra med regionalpolitik och maktbruk och som också har kopplingar till religioner (t.ex. situationen i Palestina och Jerusalem och bakgrunden till den, eller förföljelse riktad mot buddhisterna i det av Kina styrda Tibet och den av Dalai lama ledda exilregeringens ställning)
- vädjande till nationell enhetlighet (t.ex. då man ser kristendomen som ett hot mot statens enhetlighet i Kina, eller ett hindunationalistiskt tankesätt, där islam ses som ett hot mot det till karaktären hinduiska Indien)
- ett extremt religiöst eller politiskt tankesätt (exempel: ett högerextremt tankesätt, till vilket kan höra jude- och islamfientlighet; ett vänsterextremt eller extremislamistiskt tankesätt, till vilket kan höra judefientlighet med kopplingar till Palestinafrågan; ett extremislamistiskt tankesätt till vilket hör t.ex. förföljelse av koptiska kristna i Egypten)

- instabilitet i samhället och ekonomiska problem (man kan skylla dem på en religiös grupp och de kan indirekt leda till diskriminering och förföljelse)
- det antisemitistiska tankesättet som har en lång historia och numera förekommer inom exempelvis ytterhögern, yttervänstern och islams ytterrörelser.

Former av förföljelse är till exempel följande:

- fientliga kommentarer och annat våld mot religiösa symboler eller personer som har religiös klädsel
- att slå sönder och förstöra egendom, t.ex. vid attacker mot religionernas heliga platser eller samlingslokaler
- att hindra utövande av religion, såsom att hindra tillträde till religiösa sammankomster, att avbryta eller störa sammankomster, att stänga samlingslokaler
- valreklam som stämplar en viss grupp, propaganda och hatprat
- bestraffning av personer som deltagit i religiösa sammankomster, t.ex. anhållanden, domar, krav på att skriva under bekännelser som förnekar personens tro
- former av diskriminering, såsom diskriminering i utbildningen, arbetslivet och det samhälleliga beslutsfattandet.

9.2. (10 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt och insiktsfullt examinandens analyserar medel med vilka man skulle kunna förhindra diskriminering och förföljelse som riktas mot religioner och deras anhängare.

I ett gott svar (5 p.) redogör examinandens ytligt för minst två sätt att förhindra diskriminering och förföljelse med koppling till religion, eller redogör ingående för ett sätt. De presenterade sätten att förhindra diskriminering och förföljelse kan utgå antingen från de religioner som nämns i materialet eller från andra religioner.

I ett berömligt svar (8 p.) redogör examinandens mångsidigt och insiktsfullt för flera sätt att förhindra diskriminering och förföljelse med koppling till religion.

Examinanden kan i sitt svar diskutera till exempel följande synvinklar:

- politiskt beslutsfattande, lagstiftning
- åtskiljande av religiösa och politiska konflikter från varandra

- betonande och försvarande av religionsfrihet och yttrandefrihet
- fostran och undervisning av barn och ungdomar, ökande av saklig information
- brytande av fördomar, medvetenhet och diskussion om stereotyper, rättande av felaktig information
- ingripande i hatprat
- främjande av ekumeni, religiös dialog och dialog mellan åskådningar, byggande och upprätthållande av en dialog mellan både lokala aktörer och religiösa ledare
- de religiösa ledarnas betydelse i fråga om attityderna till andra religioner.